

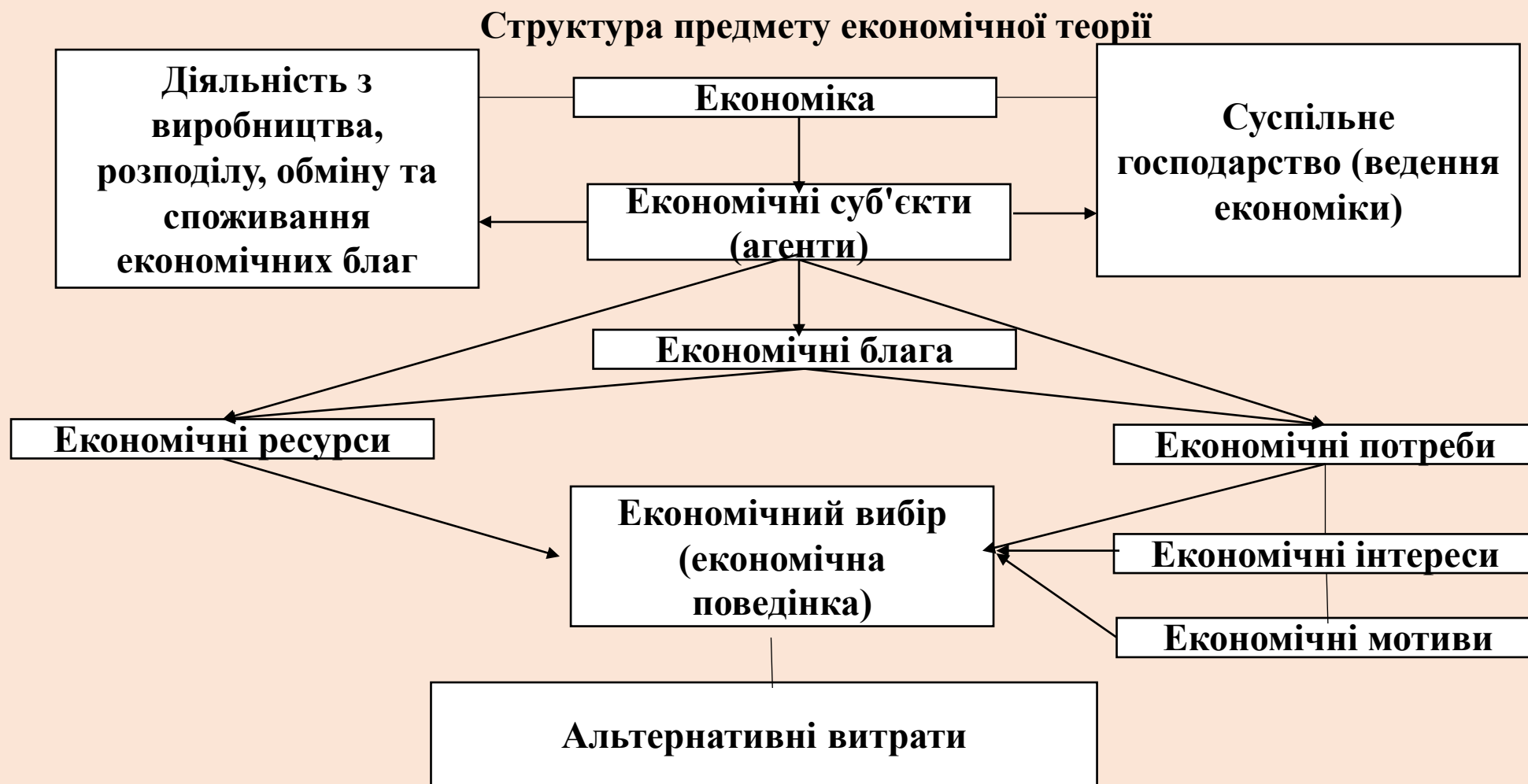
Економічна теорія

Тема 1. Економічна теорія як наука. Еволюція економічної теорії та її сучасні наукові напрями

План

- 1. Предмет економічної теорії. Фундаментальні економічні проблеми.**
- 2. Метод економічної теорії.**
- 3. Економічні категорії. Система економічних законів. Функції економічної теорії. Економічна теорія та економічна політика держави.**
- 4. Основні етапи історичного розвитку економічної теорії як науки. Сучасні напрями та школи економічної теорії. Українська економічна наука.**

1. Предмет економічної теорії. Фундаментальні економічні проблеми.



Предмет економічної теорії

Система економічних відносин, пов'язаних із суспільним економічним вибором, спрямованим на якнайкраще

Основні категорії суспільного економічного вибору

Благо
Економічне
Благо

те, що задовольняє потреби.

результат господарської діяльності суспільства, що є обмеженим та задовольняє суспільні потреби.

Ресурси

економічні блага, що використовуються у процесі виробництва продукту, що задовольняє суспільні потреби.

Потреби

усвідомлена, сформульована необхідність у будь-чому.

Інтереси

Мотиви

форма виявлення економічних потреб, задоволення яких є метою дій економічних суб'єктів.
внутрішні спонукання до дій

Економічний
вибір

надання економічними суб'єктами переваги задоволенню певної потреби та відмова від задоволення інших потреб в умовах обмежених ресурсів та необмежених потреб;

Альтернативні
витрати (ціна
вибору

найкращий варіант задоволення потреб, від якого економічні суб'єкти відмовилися, здійснюючи економічний вибір

Економічна
поведінка

вибір економічними суб'єктами способу оптимального використання обмежених ресурсів з метою якнайкращого задоволення необмежених потреб

Фундаментальні економічні проблеми суспільства:

що, як, для кого, де виробляти, як розподілити вироблене?

Основні рівні економічної теорії:

мікроекономіка, що аналізує економічну поведінку економічних суб'єктів та механізм окремих ринків;

макроекономіка, предметом якої є економічні явища та процеси національного, міжнародного, глобального рівнів.

2.Метод економічної теорії.

Метод економічних досліджень - сукупність підходів, принципів, прийомів вивчення предмету економічної теорії.

Загальнонаукові методи досліджень економічних явищ та процесів: аналіз і синтез, індукція та дедукція, кількісний та якісний аналіз, гіпотетичний метод, статистичні та математичні методи, методи моделювання, порівняння, системного та структурно-функціонального аналізу, синергетичний підхід, експериментальні методи, графічний метод тощо.

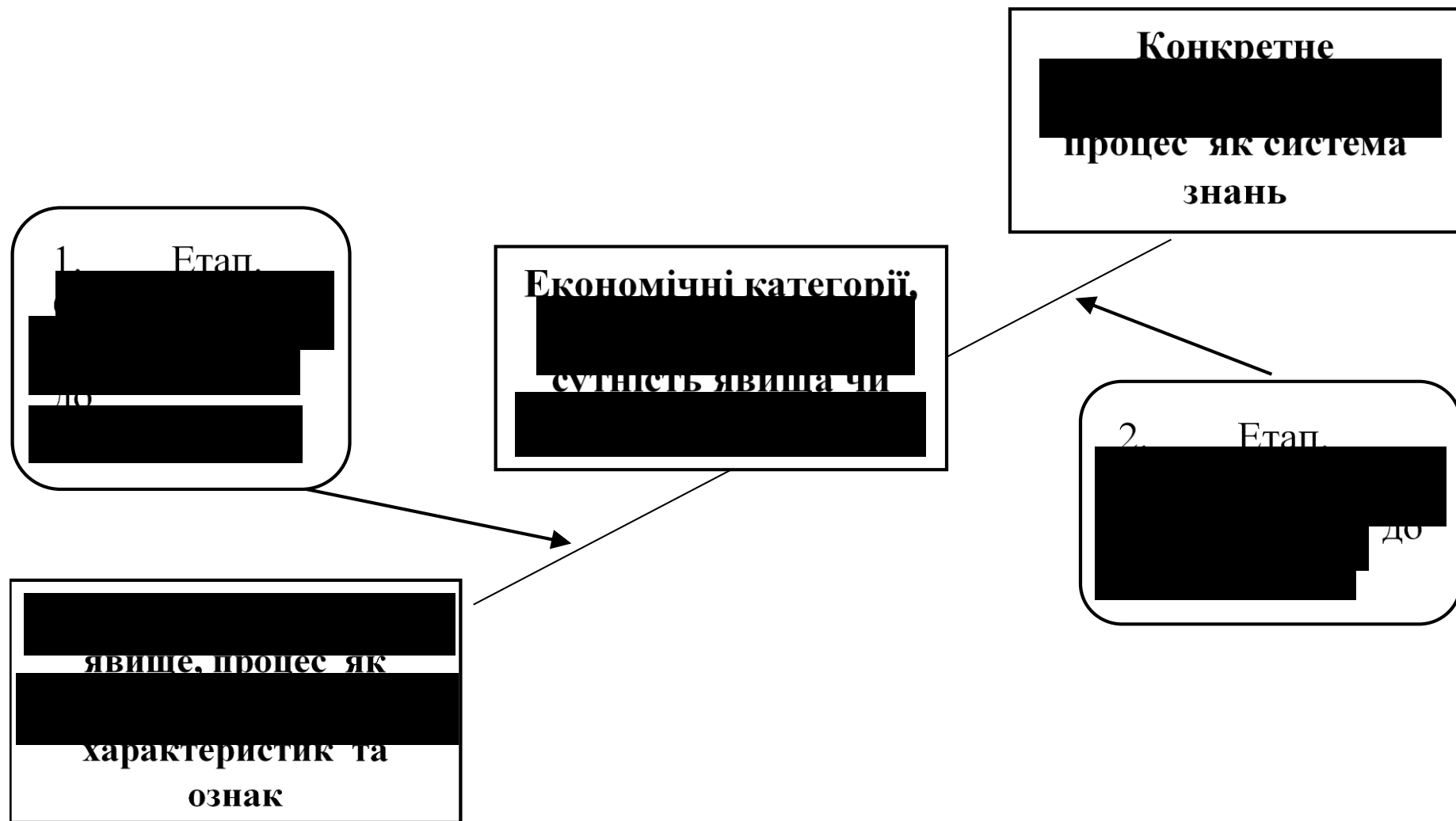
Спеціальні методи дослідження економічних явищ та процесів:

- **метод наукової абстракції** – це відволікання (абстрагування) у процесі наукового дослідження від несуттєвих, другорядних, випадкових характеристик економічних явищ чи процесів, виокремлення їх основних, найсуттєвіших сталих сторін та визначення їх сутності, розуміння якої дозволить сформувати системні знання.
- **метод сполучення історичного та логічного аналізу** економічних явищ та процесів.

Нормативний та позитивний підходи до вивчення предмету економічної теорії.

Нормативна економічна теорія спрямована на оцінку конкретних явищ та процесів економіки, обґрунтування рекомендацій щодо їх розвитку, подолання суперечностей тощо (відповідає на питання: як повинно бути?).

Позитивна економічна теорія формує системні знання про економічну дійсність як вона є.



Метод наукової абстракції

3. Економічні категорії. Система економічних законів. Функції економічної теорії.

Економічні категорії - абстрактні теоретичні поняття, які в узагальненому вигляді виражають сутнісні ознаки певних економічних явищ і процесів.

Економічні принципи - теоретичні узагальнення, що містять допущення, усереднення, які відображають певні тенденції розвитку економічної системи.

Економічні закони – об'єктивні, найсуттєвіші, необхідні, стійкі, повторювані причинно-наслідкові взаємозв'язки і взаємозалежності економічних процесів і явищ.

Економічне мислення - система поглядів індивіда на закономірності економічного розвитку, сутність економічних явищ і процесів та причини їх виникнення, буває *буденне економічне мислення*, що спирається на інтуїцію, досвід, здоровий глузд, і *наукове економічне мислення*, що базується на системних економічних знаннях.

Типи економічних законів

```
graph TD; A[Типи економічних законів] --> B[Всезгальні (всеосяжні)]; A --> C[Загальні, що діють протягом декількох етапів суспільного розвитку ( у кількох економічних системах)]; A --> D[Специфічні, що діють у одній економічній системі]; A --> E[Стадійні, що діють на певній стадії розвитку певної економічної системи];
```

Всезгальні (всеосяжні)

що діють протягом усього історичного періоду суспільної життєдіяльності

Загальні,

що діють протягом декількох етапів суспільного розвитку (у кількох економічних системах)

Специфічні,

що діють у одній економічній системі

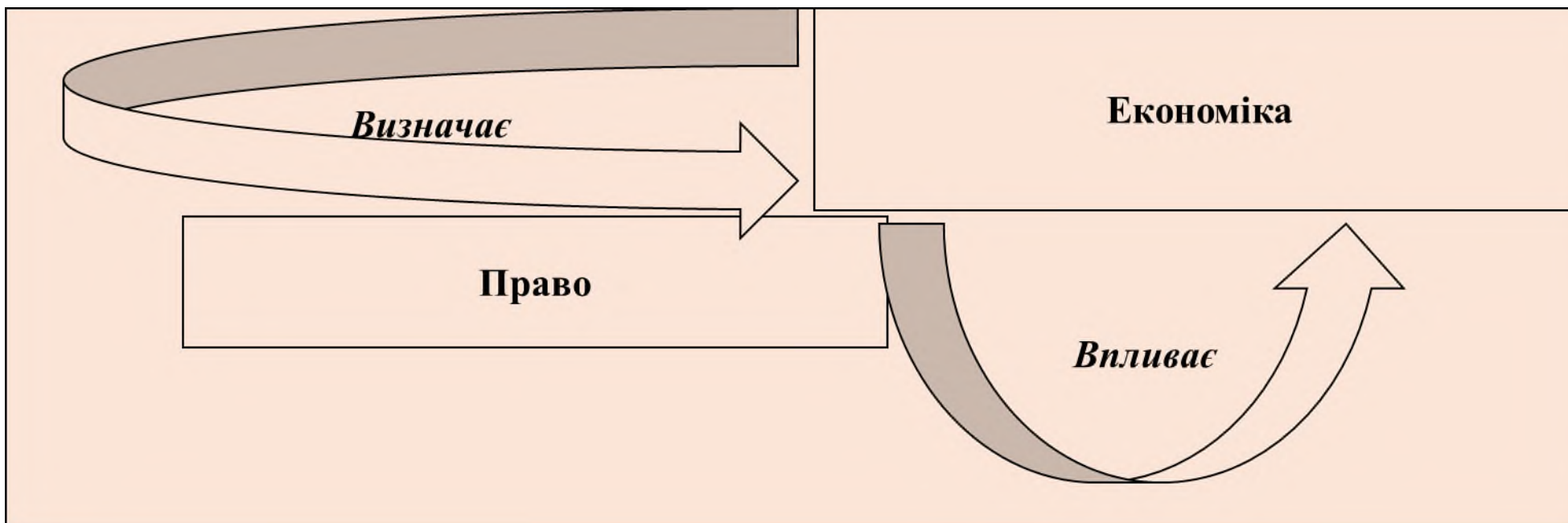
Стадійні,

що діють на певній стадії розвитку певної економічної системи

Функції економічної теорії



Економіка та право



4. Основні етапи історичного розвитку економічної теорії як науки. Сучасні напрями та школи економічної теорії. Українська економічна наука.

Теорії, концепції, напрями	Історичний період становлення та розвитку	Засновники та видатні представники
1.Меркантилізм	XV - початок XVI ст. – монетаризм; кінець XVI -XVII ст. - зрілий меркантилізм, теорія активного торговельного балансу	Томас Ман (1571-1641), Антуан де Монкретьєн (1575-1621) Ж. Кольбер (
2.Класична політична економія (школи):		
2.1.Фізіократи	Друга половина XVIII ст.	П'єр Буагільбер (1646-1714)- засновник класичної політичної. Франсуа. Кене (1694-1774), Анн Робер Жак Тюрго
2.2.Англійська класична політична економія	Друга половина XVII ст.-початок XIX ст.	Уільям. Петті (1623—1687), Адам Сміт (1723 -1790) Девід Рікардо (1772 – 1823), Дж. С. Мілль (1806-1873)
3. Марксистська політекономія	Друга половина XIX ст.	К. Маркс (1818—1883) , Ф. Енгельс (1820—1895).
4. Маржиналізм	Друга половина XIX ст.	Людвіг фон Мізес (1881-1973), К. Менгер (1840-1921), Ф. Візер, Є.Бем-Баверк, У. Джевонс, Л. Вальрас.
5. Історична школа, нова історична школа	Історична школа середина 19 ст. Нова історична школа виникла в Німеччині у 70-ті роки XIX ст.	Ф. Лист (1789-1846), Г. Шмоллер (1838—1917), В. Зомбарт (1863-1941), М. Вебер (1864—1920).

6. Неокласична економічна теорія (економікс)	Започатковано на початку ХХ ст.	А. Маршалл (1842—1924), український учений М. Туган-Барановський (1865—1919).
7. Кейнсіанство (неокейнсіанство, посткейнсіанство, нові кейнсінці)	Започатковано у 30-40 рр ХХ ст..	Дж. М. Кейнс (1883—1946), Дж. Робінсон, А. Хансен
8. Лібералізм	Започатковано у 30-40 рр ХХ ст..	Ф.-А. фон Гаск (1899—1992), В.Ойкен, Л.Ерхард
9. Неокласичний синтез	50-ті роки ХХ ст.	Нобелівський лауреат П-Е. Самуельсон (1915-2009)
10. Монетаризм	50-ті роки ХХ ст.	Нобелівський лауреат Мілтон Фрідмен (1912-2006).
11. Теорія економіки пропозиції	Започаткована після кризи 1974—1975 рр.,	Артур Лаффер (р.н. 1940).
12.Інституціоналізм та неоінституціоналізм	Започаткування відносять до кінця ХІХ - початку ХХ століття, коли Торстейном Вебленом було видано монографію «Теорія бездіяльного класу» (1899 рік). 50—60-х рр. ХХ ст.- неоінституціональні дослідження	Т. Веблен (1857-1929), Дж. Коммонс, У. Мітчелл. Г. Мінз (1896—1982), Дж. Гелбрейт (1908-2006), нобелівські лауреати Р. Коуз (1910-1913), Джеймс Макгілл Б'юкенен (1919-2013).

https://www.youtube.com/watch?time_continue=618&v=iSDvkiLFkFE&feature=emb_title

<https://www.youtube.com/watch?v=3Z1mqp8Ypkc>

Видатні вчені-економісти України

М. І. Зібер (1844—1888)- доцент Київського університету, досліджував еволюції трудової теорії вартості від Д. Рікардо до К. Маркса. Він першим у світі здійснив науковий аналіз "Капіталу" К. Маркса, визначивши його джерела.

С. А. Подолінський (1850—1891) - основоположник екологічної парадигми сучасної економічної науки. Твір "Праця людини, її ставлення до розподілу енергії" (1880).

М. І. Туган-Барановський (1865-1919) обґрунтував можливості синтезу трудової концепції вартості та концепції граничної корисності. Світове визнання М. І. Туган-Барановський одержав за дослідження теорії ринку й економічних криз, розробку концепцій економічної кон'юнктури. М. І. Туган-Барановський є першим східноєвропейським ученим, якого визнала світова економічна думка.

Є. Є. Слуцький (1880—1948) одним з перших в Україні застосував математичні методи в економічній науці. Його економіко-математичні праці стали основою нового напрямку в науці — праксеології.

М. В. Птуха (1889—1961) розробив демостатичні таблиці, які високо оцінила світова статистична наука.

Видатні вчені-економісти з України

Саймон Сміт Кузнець (1901- 1985) - американський економіст, який здобув освіту в Україні, у Харківському комерційному інституті, лауреат Нобелівської премії з економіки.

Богдан-Володимир Дмитрович Гаврилишин (1926- 2016) - український, канадський, швейцарський економіст, громадський діяч, меценат, колишній член Римського клубу. З 1988 року працював на громадських засадах в Україні. З моменту здобуття Україною незалежності Б. Д. Гаврилишин був радником декількох Президентів України, прем'єр-міністрів, голів Верховної Ради. У 1990 року заснував Міжнародний інститут менеджменту у Києві.